

DUGE DEO TRIUNO
DISCURSUS PNEUMATICUS,
SCIENTIAM DEI
AD DUCTUM LUMINIS
NATURÆ EXHIBENS,

quem

DIVINO ADFULGENTE FAVORE
Cum Consensu & Approbatione Am-
plissimæ FAC. PHIL.

In Regiâ nostra Academia

PRÆSIDE

Praclarissimo ac Amplissimo Viro

M. DAVIDE EBRD/

Phil. Professore celeberrimo, Præce-
ptore ac Promotore reverenter co-
lendo.

PRO GRADU MAGISTERII
& ejus privilegiis

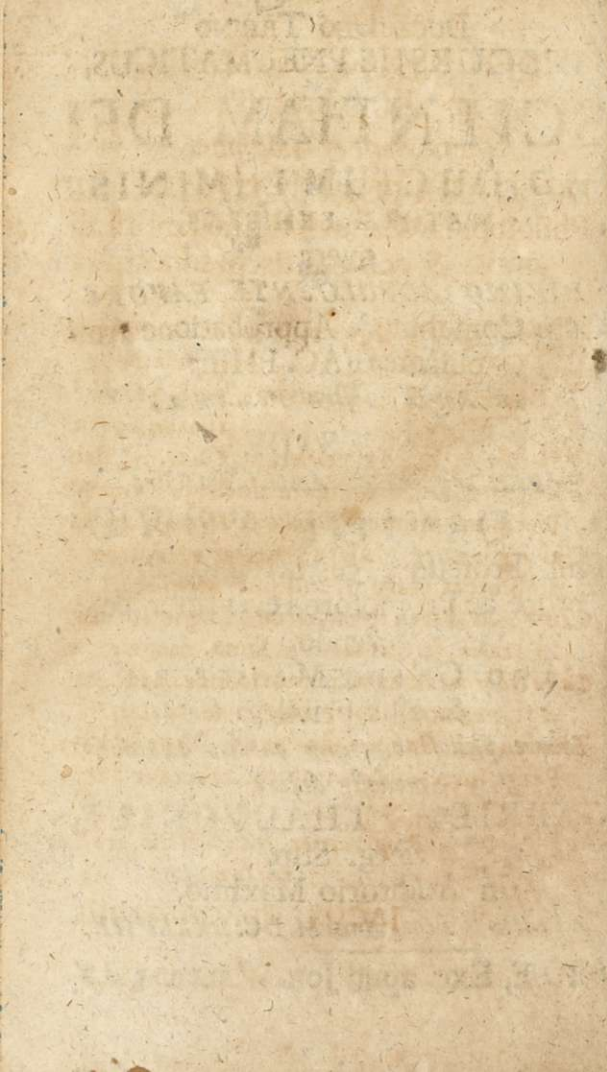
*Sobrie philosophantium publico examini
modeste deferre*

GABRIEL THAUVONIUS,
Reg. Stip.

In Auditorio Maximo,

Ad diem Febr. Anni M. DC. LXXXVIII.

ABOÆ, Exc. apud JOH. WALLIUM, A.T.

In
DISPUTATIONEM INAUGURALEM
Viri Juvenis

Pereximii & Politissimi

DN. GABRIELIS THAUVONI,
Philosophiæ Candidati præstantissimi,
amici & commilitis perdilecti:

Uge decus juvenum *Pimplæ*
gloria ruris

Thauvoni, patrio fax ori-
tura solo;

Te celebrant Charites, lau-
dant doctæq; *Camænæ*.

Pieridum montes; *Pindus* & *Hemus* amant
Qui vigili cura Musarum nectar ad Auram
Imbiberas clarum collibus *Aoniis*.

Ceu roseo Titan splendescens surgit in axe:
In terris fertur sic tua fama magis.

Castalides nectunt victricem fronde corollam,
Aptant mox capiti laurea ferta ruo.

Thauvonicâ *Gabriel* docta de stirpe create,
Perge inter doctos nomen habere viros.

*Properanter sed affectu prolixo
adclamabat*

JACOB FLACHSENIUS

VIRO JUVENI

*Et natalium splendore eximio & literarum
inclita gloria apprimè conspicuo,*

DN. GABRIELI THAUVONIO,

Philosophiæ Candidato dignissimo; Amico &
commiliti enixe adamando:

GABRIEL THAUVONIUS

Per Anagr:

LETHO NUGIS AU VIBRA

 *ive quis Annorum longam seriem nu-
merare*

*Sit potis, aut rapida morte peremptus
obit.*

*Non tamen evitare potest durissima tela
Fati, sed LETHO concidit atq; perit.*

*Quisquis amat mundi sordes immunditiarq;
Continuo NUGIS ducitur & levibus*

*Desipit Au vecors, caelesti voce potenti
Vapulat & multis, servus ut ille malus Luc,*

*Tu quicumq; cales vera Virtutis amore, 12. 48.
Discupis & superas, letus inire, domos;*

*Perpetuo Fidei solida Pietatis & Hastam
Constanter VIBRA, Miles ut intrepidus.*

*Thauvonio nostro Divina scientia cordi, est,
Trahat eam siquidem prompto & arte vigil.*

*Ausibus iccirco tantis, debetur opima
Laus, simul & mortis nescia, fama, decus.*

L. Mq; quamvis properatim gratabat

SIMON EDIPO

Met. & Log. Prof. Ord

Ad
Pereximium & Doctissimum
VIRUM JUVENEM,
DN. GABRIELEM THAUVONIUM,
Pro Gradu in Philosophiâ summo solide disputantem, affinem dilectissimum,
GRATULATIO.

Um eò jam, summa Numinis altissimi bonitas, & cæpta tua & studia, optime *Thauvoni*, provexerit, ut ex illis, cum documentum diligentiae, cum honoris titulum, veluti mercedem capias, cujus rei indicium disputatio tua est Gradualis, quæ ultimum prope modum est Candidatorum exercitium; temperare mihi nequeo, quin cæteris gratantium vocibus aliquid addam, Tibique fausta apprecer quævis. Et initio quidem occasionem temet prædicandi, offert mihi, quod elegisti argumentum: Singulare quippe est, acuto homine dignum, proposito tuo apprime conveniens & non frequentibus prelis manibusque tritum. Quid enim nobilius Deo, sive ejus scientiâ, quæ ceu cætera in illo attributa, ab eo non diversa? Hujus certe contemplatio animis instillat id, nihil cœlesti

Refo

Rectori esse occultum, sed planam quodvis,
sive jam prætergressum, sive præsens, sive
futurum sit planeque contingens; hujus me-
ditatio modum legentibus sistit, quo DEUS
seipsum & res extra se alias cognoscit, nem-
pe non discursu, non repræsentatione spe-
ierum, non consultatione, quam ipsi assigna-
re ejusdem est impietatis quam plurali-
tas Deitatis, ut censet *Scaliger*, sed intuitu
simplici per semet ipsum: Hujus ventila-
tio denique suggerit, oriri hinc spem vel
metum in pectoribus hominum, prout
scilicet quisque in illis factum suum concipit.
Utile ergo & bono dignum simul hic vires
periclitari, hic ingenium experiri, cum copi-
osum post se trahat fructum. Deinde nec
hoc à scopo abluditur; Ad sacra quippe a-
nimum applicuisti, iam à multis retro annis;
homini vero tali quid hoc conveniens magis?
Ut enim cæteris inculcabit, omnia videre,
omnia scire Deum, ipse in hujus rei jugi
meditatione præprimis occupabitur, ut sic
primum se compescat, postea majori cum e-
molumento alios ordinet & instituat. Præ-
terea & illud addendum, rarum esse tractatum;
nec enim, quantum memini, nuperis tem-
poribus è Cathedra ventilatio eius resonavit.
Quò enim quid est subtilius, eo difficilius
suscipitur. Laudo eapropter in hoc consili-

um tuum; simul & laudo vigilias pertinaces, quibus rem eo deduxisti, ut studia tua non sint cassa, sed multis profectibus clarescant, multo acumine abundant; mihiq; gratulor in sinu, quod de illis iam fructum honoris; moxque una frugem census, in honestum vitæ sustentamen decereas, & decerpturus sis. Certe ex eo luctum habuisti, quod in medio studiorum, optimum immiti fato amissi, parentem; certe nec modicum impedimentum; Verum agnosce contra Dei bonitatem! benedicendo enim captis tuis, orbitatis malum sublevavit, damna multo fœnore resarsivit. Immobile enim stat illud Davidicum: Nunquam vidi derelictum justum, nec semen ejus mendicare panem. Ego vero pro necessitatis inter nos vinculo, felix certamen in opere tuo Academico asserendo; faustos progressus ad honores; faciles ad officia aditus; tandem læta inter Cælites júbila, Tibi voveo & sincere exopto! Vale.

*Ameris & debiti officii ergo
transmissa à*

JACOBO LUNDI
P. Biernoense

*Nne Deus possit rationis fomite
nosci,
Subdubitant multi. cœca quod
ipsa fiet,
Neve invisibilis capere hic indagine curta;
Nam superabit eam, Numinis Esse q̄beat;
Sed mora nulla tamen (res est non para quod
urgent ;*

*Thauvonius nostri portio clara ebori
Scire Deum monstrat natura viututibus atq̄
Lumine connato, quod dedit ipse Deus,
Mentibus humanis circa primordia vite,
Temporis ingressu quod mage conspiciuum
Evadit, nostrosq̄ animos penetrabilis intrat,
Cum ratio exseruit munia celsa sua.
Hoc methodo facili quia doct̄e digerit ille,
Exponitq̄ suis singula q̄d̄q̄ locis ,
Absisto, paucis at gratulabor amico,
Valde commendans sedulitatis opus,
Materia in vasta, diffusa, haud omnibus una
Quod voluit præstans edere nunc specimen
Ingenii, cuius complures antea fœtus,
Vidimus egregios, hos manet altus honos;
Quocirca rutilam gestabit rite corollam,
Quâ parat alma cohors, turba novena dabit
Evolet insigni merito illum laude Magistri,
Eximiis itidem connumerando viris.*

ANDREAS HENRICIUS

valetiar quandam inter Macro-
 cosmum & Microcosmum inter-
 cedere non immerito dicitur. Eo
 ipso enim ac summo Numini pla-
 cuit, universum hoc mirabili quadam rerum
 varietate instructum Theatrum, ad tenorem
 eterna sue sapientie fabricare; mox in in-
 signe ornamentum ac emolumentum opificii
 sui, quod produxit aspectabile, vastum, am-
 plissimum ac speciosum satis, introduxit lu-
 minaria illa magna, quae spargunt radios,
 illuminant mundum. Hisce vero peractis
 voluit hominem imaginis sue clarissimum ex-
 emplar, ex infinita sua scientia, non solum
 mirifice creare, verum etiam prae aliis crea-
 turis nobilissimum efformare. Quem pariter
 duobus luminibus, quae nomine luminis gratia
 ac luminis natura venire solent, sapienter in-
 struxit. Illud ut ex verbo Dei revelato habe-
 mus; ita hoc, quod post miserabilem illam
 παράβασις adhuc manet reliquum, à primis
 annis est cuiq; impressum, implantatum, inscul-
 ptum, Et sicut sol una cum luna, cui mu-
 tuat lucem, magnum nobis praestat usum
 ita nos horum ope dum in nobis splendent, &
 unum

unum alteri quasi auxiliatrices præbet manus, pervenimus ad tantam dignitatem, ut possimus nobis de consortio Dei, & cognitione rerum divinarum summopere gratulari. Agnoscendum quidem lumen naturæ in ordine ad revelatum non posse dici perfectum; tamen prout ex naturalibus provenit principis, vocatur scientia a quam ex illis haurimus Theologia Naturalis in quantum nos de rebus Deum concernentibus informant. Non sane negandum, quin conclusiones Deum pro objecto habentes, possint revelatione scripture sufficienter probari. Rationem tamen suis instructam adminiculis in his optime posse occupari, ita ut egregie queat, non solum de æterna Dei existentia, verum etiam de ipsius infinita scientia &c. aliquid judicare, quis est qui ibi inficias? Has ita posse fieri, in præsentî discursu de scientia Dei ipse expertus sum, quem cordatorum benigna censura nunc submittere animus est. Fateor ingenue inter spem & metum ut ajunt hæsisse animum, de hoc argumento cum aliquid mecum pensitare inceperim. Hanc, materie majestas, rerum in ea pondera, & objecti sublimitas, effecerunt. De illa vero ut me certum

redde-

redderem, non tantum jucunditas verum etiam utilitas, quæ ex hujus consideratione redundant, fuere mihi persvasores. Sufflamina-
re præterea in hoc themate voluit conatus meos, partim ejus gravitas cum & doctissimos defatigaverit, partim subsidiorum inopia. Ipsa etiam valetudo adversa, quæ me ad hæc tempora vehementer afflixit, non minimo fuit obstaculo. Cum tamen more solito ad mandatum Ampl. facult. phil. mihi disputandum sit pro consuetis honoribus Academicis; recuperata valetudine, aggressus sum secundum vires ingenii, hujus elaborationem argumenti: juxta illud. Præstat ire tenus, & experiri quid valeant humeri quidvè ferre recusent. Spero itaque benevolum ac cordatum LECTOREM cujusvis sortis laborem meum in meliorem partem interpretaturum. Illos vero qui solent aliorum exercitia, si alias antiquum obtinent convitiis maculare, hic magno contemptu spernendos existimo. Sint, ut ipsi clamitāt, fatiis illorum illustres, sint ipsi in unoquoq; studii genere incomparabiles. Ego tamen non hic quæro vanam gloriam, ostentationem omnem pariter à me removeo, operam dando modestiæ, quod certo sciam superbos spiritus tandem ex alto daturus se præcipites, Vale.

TH. I

De re alias subtili solent quidam in hoc incumbere ut imprimis ostendant vocis originem, æquivocationes ac æquivalentiam, antequam ab his generalibus ad specia- liorem tractationem animum appli- cent: quæ quidem est sententia Scali- geri dicentis: *Est à nominis origine rei natura sape manifesta.* Ante omnia qui- dem videtur necessaria æquivocationis evolutio, quâ omissa, facile quisq: in errores poterit incidere, juxta illud: *Errorum genetrix est æquivocatio semper.* Ve- rum ut ut sit materia circa quam occu- pamur gravis ac ardua, de hoc tamen possumus gloriari, quod non adeo dif- ficile sit hujus scire Etymologiam, de- scendit enim ut cuique notum à verbo scio. Nec præterea tam multis labo- rat æquivocationibus, idcirco illas con- sulto quasi, omittimus. Notandum tamen breviter scientiam illam de qua in præsentī agimus, non venire pro co- gnitio-

gnitione Dei naturali cordibus omnium hominum naturaliter infixæ. Nostrum est institutum rimari quantum possumus, scientiam Dei prout est attributū illius positivum, & uno actu simplicissimo omnia cognoscit. Pro Synonymis scientiæ in Deo poterit usurpari intellectus Dei, cognitio, item intellectio, quæ à parte Dei non differunt, ut in reliquis Entibus, sed propter summam ipsius simplicitatem coincidunt.

THESIS. II.

Nunc quoniam forte videtur aliquibus, scientiam Dei esse luminis revelati, & rationi plane incognitam & obscuram, exigit à nobis necessitas rei ut inquiramus in veritatem hujus Quæstionis: *An detur scientia Dei? Et an de ea aliquid possimus scire lumine naturæ vel rationibus Philosophicis?* Quorum utrumq; nos tanto majori jure affirmamus, quanto graviora rationum involvit pondera. Quamvis non inficias eamus thema hoc ob suam *sanctitatem Nobilitatem* ac excellentiam etiam pertinere ad fo-

rum Theologicum; nos tamen de scientia Dei non disputamus in sensu & sub formali Theologico, quatenus ex divina revelatione probatur, & fidem gignit divinam; sed tantum subsistimus in sensu & formali Philosophico & pneumatico, prout probari potest ex naturali principio, & fidem gignit tantum humanam. Existimamus itaq; scientiam Dei lumine naturæ aliqua ex parte cognosci posse. Quum hoc maneat ratū & firmū, quod Deus lumine naturæ possit parte ut ut minimā intelligi. Quippe tota hæc mundi structura, nihil aliud est quam evidentissimum documentum, & quasi liber omnium oculis expositus, ex quo, de Dei T. O. M. incomprehensibili sapientia ac scientia, poterit ferre iudicium quaecunq; doctus ac indoctus Græcus ac Barbarus, Indus ac Ægyptius. Ex creaturarum contemplatione sane pervenimus tanquam per scalam in Dei cognitionem quæ omnes testantur ac inelamant: Est Deus. Si itaq; lumine naturæ possumus

7
mus ascendere ad benedicti Numinis
confusam cognitionem, sequitur hinc
attributa non pauca quæ Deo tribuun-
tur, & consequenter, scientiam Dei æ-
qꝫ lumine naturæ cognoscibilem esse, ac
ipsam Dei essentiã cum existentia con-
junctam. Ordine vero nunc ostendere o-
mnia attributa rationibus è Philoso-
phia petitis, non videtur operæ preti-
um, nec nostri est instituti illa omnia
rimari. Tantum quod mihi incumbit
probabo.

THES. III.

Id vero antequam fiat, notandum est,
quod in attributis & perfectionibus di-
vinis demonstrandis quâ ex lumine na-
turæ fieri potest, duplici soleant uti de-
monstrationis genere. Unum vocatur
immediatum, & fluit ex primo Dei con-
ceptu, nimirum independentia. Alterum
mediatum, quod mediante alio ex pri-
mo Dei conceptu illato, venit, estqꝫ nobis
quasi habilis & idonea via in inferen-
dis aliis. Sic ex independentia imme-
diatè potest inferri infinitas, & infinitas

iterum potest assumi, tanquam principium vel medium quoddam quo infinitam perfectionem probatum imus. Nam ut Deus est independens ita etiam indeficiens in essentia, & quicquid habet indeficientem Essentiam illud omnino est perfectum. Possumus, id probare de Deo, E. Major constat ex ratione formali perfectionis quæ est indefectio. Et hinc possumus concludere Dei omnipotentiam, æternitatem &c. Nos vero quando probamus Deo competere scientiam, utimur hic non tam demonstratione immediata quam mediata, tribuendo imprimis Deo vitam non mutabilem, accidentalem vel Physicam, sed immutabilem, perfectissimam & intentionalem, quod attributum fuit ex divinis illis, & ex primo Dei conceptu illatis perfectionibus. Deum autem vivere nemo hominum negare potest, cum id testetur universus Theologorum etiam naturalium ac Philosophorum chorus, quod etiam clare ostendunt firmissimæ rationes naturales.

turales. Nam novit quisq; Deum esse substantiam, substantiam autem esse viventem vel non viventem. Concedendum etiam hoc quod substantia vivens vita præsertim intellectuali, sit longe dignior & perfectior, re non vivente. Cum vero Deus sit Ens perfectissimum impium est, illi id tribuere, quod est ignobilius inferius ac imperfectius. Quia omnis perfectio in gradu supremo competit Deo. Præterea etiam arguit vitam ipsius spiritualitas. Si vero Deus est vivens quod jam est ostensum, non potest alio modo vivere nisi per intellectum vel scientiam quæ â nobis concipitur una cum voluntate tanquam gradus vitæ. Et inculcabitur nobis etiam hoc ex occasione, quod intellectus & voluntas non differant realiter â Deo, sive ut existunt â parte rei in illo sed quoad *sensum identicum* sunt unum in Deo, nam ita se habet res cum his ac cum cæteris attributis divinis, quæ nec ab Essentia Dei nec inter se invicem differunt realiter, com-

munis est tam Theologorum quam Philosophorum sententia, quamvis quoad sensum *formalem* & distinctione rationis ratiocinatae differant, quatenus intellectus & voluntas cum reliquis attributis Dei, per illos inadæquatos conceptus qui formantur de illo, à nobis distinguuntur, cujus fundamentum desumimus ex variis effectibus ab una virtute divina profectis. **THES. IV.**

Probamus itaque Dei scientiam quia vivit uti modo indigativi. Et si alia vitæ ratio Deo tribueretur, quam illa quæ est per intellectum, tum summa imperfectio ipsi imputaretur. Constat etiam Scientia Dei ex inspectione totius hujus universi, cujus conditor non poterit alius esse nisi sit naturæ summæ scientis, operis enim artificium quanto est nobilius tanto etiã magis in artifice laudabitur sapientiã. Deinde manifesta evadit assertio nostra ex hoc: Homo habet in se intellectum, quẽ non potest aliunde habere nisi à Deo, ergo impossibile est eum posse destitui scientia, qui alios illà ornaverat, præsupponi.

supponimus idcirco in illo scientiam
 non solum *eminenter & virtualiter*, sed
 etiam *formaliter* & secundum propriam
 Entitatem, non tamen subjectivam, ut
 in creaturis, quippe sicut illa proprie est
 in creaturis, ita magis in ipso Deo. Col-
 ligit præterea ratio hanc scientiam, ex
perfectionibus Dei, ille enim est summum
 & perfectissimum Ens, & in illo pari-
 ter sunt omnes perfectiones, erit ergo
 in summo gradu intelligens, sciens &
 cognoscens. Nec tacet scientiam Dei
 hoc quod dirigat omnia ad certum fi-
 nem, quod non solum scriptura nobis
 dictitat: verum etiam Philosophi di-
 centes omnia à primo ente moveri
 non negato principio interno, & ad
 certos fines dirigi. Si itaq; ita omnia or-
 dinat necessum est ipsū nosse omnia. Re-
 cte hac de re differit Rada art: 1. Con: 29.
 quem Rlootz allegat p: 665. hunc in modū.
*Cernimus animalia rationis expertia, imo
 & omnes res naturales sensu & cogitatione ca-
 rētes, debito modo fines suos expetere, aut igitur
 à se propositos, & præstitutos aut ab alio à quo ad
 fines*

*fines proprios diriguntur, non à se; siquidem
 præfigere & proponere sibi finem naturæ est
 non solum cognoscentis, sed etiam intelligen-
 tis: ergo expetunt fines sibi ab alio propo-
 sitos, sc. à natura intelligente resq; ad suos
 fines dirigente. Unde illud vulgare dictum
 ortum habuit. Opus naturæ opus esse in-
 telligentia. Ex quo fit, ut universa rerum
 naturalium ad proprios fines ordinatio, in
 artem primi agentis conferatur, quod fieri
 nequiret, nisi Deus per cognitionem ac in-
 tellectum iis ordinem ac fines præstitueret.
 Ratio præterea infert Deo convenire
 scientiam ex ipsius spiritualitate. De-
 us enim est Spiritus, Ergo etiam est
 sciens; quis vero auset negare Deum
 esse spiritum, quia illi competit genui-
 na spiritus descriptio, nimirum est sub-
 stantia ratione Essentiæ ac existentia
 immaterialis: At Deus est talis sub-
 stantia immaterialis ergo etiam est spi-
 ritus. Minorem iterum possum pro-
 bare ab opposito si enim Deus non est
 immaterialis erit materialis. Hæc ve-
 ro non possunt simul consistere. Quod*

si eum dicas materiale, erit quantus & corporeus quod absurdum. Erit Ergo immaterialis & sic etiam spiritus, si hoc, utiq; est sciens, ratio consequentiæ iterum probanda. Quia spiritus ut sic est intellectualis. Evin-
cit pariter scientiam hanc, *Dei vite simplicitas*. Vita enim Dei ut dicit Meijerus est contemplativa, quatenus perfectissime per simplicissimam omnium rerum contemplationem omnia intuetur Ergo etiam habebit intellectum.

THESIS V.

Quod scientia de qua loquimur adhuc lumine naturæ possit cognosci, apparet ab Ethnicis & extra Ecclesiæ pomœria constitutis hominibus, tribuentibus Deo scientiam. Cuius rei plurima possunt haberi exempla: Sufficiat vero nunc hoc tantum in medium proferre, quod pie fatis de Deorum veneratione meditatur *Seneca* in Epistola sua ad *Lucilium*: non enim solum existentiam, sed & præsentiam & scientiam serio inculcatam voluit: hunc in modum

modū differēdo: Prope est à te Deus, tecum est
 intus est: ita dico Lucilii, sacer intra nos spiritus
 sedet malorum bonorumq; nostrorum observator
 & custos: hic prout à nobis tractatus est, ita
 nos ipse tractat: Bonus vir sine Deo ne-
 mo est. An potest aliquis supra fortunam
 nisi ab illo adjutus resurgere! ille dat con-
 silia magnifica & erecta. Addit & robur
 nostræ assertioni, quod adhuc ulterius
 de eadem voluerit differere. Epist.
 81. Sic certe vivendum est tanquam in con-
 spectu vivamus; sic cogitandum tanquam
 aliquis in pectus intimum inspicere possit:
 Et potest. Quid enim prodest ab homine al-
 iquid esse secretum, nihil Deo clausum est, in-
 terest animis nostris, & cogitationibus me-
 diis intervenit. Ne præterea videar de-
 stitui rationibus è libro revelationis
 petitis, potest etiam ex abundanti ad
 nostrum scopum exinde probari scien-
 tia Dei. Rationes vero ut sunt pau-
 cissimæ, ita salva auctoritate, & cum
 pace supremæ facultatis illas allaturus
 sum. Egregiè fatis apparet scientia
 divina Psal. 146. 16. Non est investigatio in-
 telligen-

telligentia illius, Est apud illum profunditas, sapientia & cognitionis. Rom. 11: 33. Alibi vocatur Deus scientiarum. 1. Sam: 11: 13. Fines mundi intuetur & omnia quæ sub cælo sunt, respicit. Job. 28: 24. Solus novit corda omnium filiorum hominum. 1. Reg. 7: 59. Intelligit cogitationes à longe. Ps. 149. 1. Ex his itaque quæ jam dicta sunt, puto satis constare, tam scientiam in Deo dari, quam etiam lumine naturæ posse cognosci, & consequenter etiam juste annumerari inter objecta Philosophica. Hoc ut jam à nobis est probatum: ita tutius & feliciori pede in reliquis breviter possumus progredi.

THESIS VI.

Recta igitur via tendimus nunc ad definitionem scientiæ Dei, ut à Philosophis solet describi, quas quidem non tam varias reperire contingit quàm in re convenientes. Nervose satis & prolixè illam definit Klootz hunc in modum. Intellectus est Essentiale Dei attributum, per quod omnia & singula vere sine ullo errore aut mutabilitate, proprièq;

uno eterno & simplicissimo actu simul perfectissime, evidentissime & distinctissime in sua Essentia introspicit & à priori exactissime scit & intelligit, nihil unquam ignorans, nihil more humano successive cognoscens vel addiscens nihilve obliviscens. Fere eundem in modum etiam definit Mejerus. Hac vero utitur definitione Rudrauffius. *Intellectus vel intelligentia Dei est ipsa essentia Dei concepta per modum actus vitalis in objectum intelligibile tendentis, & quia infinita est ad omne objectum relata, dicitur omniscientia.* Quamvis has descriptiones etiam non sine encomio & laude admittamus; tamen hanc sequentem in nostris scholis decantatam partim brevitatis, partim perspicuitatis certatim commendant, quam & nos nunc amplectimur. *Scientia est attributum Dei positivum, juxta quod is omnia cognoscibilia uno simplicissimo actu cognoscit.* Notanter dicitur quod sit attributum Dei positivum, hoc est, scientia Dei est ipsa essentia, ejus a parte rei: id enim evincit summa Dei simplicitas, quæ omnem
 in Deo

in Deo compositionem exulare jubet, juxta illud: *Nihil est in Deo, quod non sit ipse Deus.* Egregie discurre de hac re Scheiblerus. *Intellectio inquit divina est idem quod Essentia divina. Ita patet quia ab intellectione ut visum est Deus dicitur formaliter intellectualis. Esse autem intellectuale est quidditativum sive Essentiale Dei attributum, quasi per modum differentie Deum constituens. In nulla autem re differentia potest aliquid esse realiter distinctum à suo differentiato. Ergo id à fortiori erit in Deo, Non solum quia ille aliis rebus simplicior est, sed etiam quia intellectualitas illa rigorose dicta est à parte rei differentia non est.*

THESIS VII.

Nunc notandum est hoc, quod scientia non est in Deo per modum potentiae accidentalis, ut sit quasi in actu primo, sine omni actu secundo. Ratio est, quia potentia habet se ad suum actum ut efficiens illi, quod si procederet, tum intellectio esset opus potentiae intellectivæ & sic intellectio esset aliquid productum ab Essentia Dei, adeoque dependens, quod

B

statuere

statuere plane absurdum. Nam intellectio Dei realiter idem est cum Deo ut superius demonstratum. Et repugnat etiam Deo agnoscere superiorem causam, quia is solum, est independens. Nec præterea est scientia in Deo ratione rei per modum habitus concipienda. Habitus enim crebris actionibus comparantur, Deus vero uno actu omnia cognoscit simplicissimo modo. Dicimus & hoc, quod habitus tendant ad facilitandam & juvandam naturalem potentiam: potentia vero in Deo intellectiva nulla est sive itaq; hic intelligamus habitus acquisitos sive infusos, de Deo removemus, utriq; enim sunt qualitas vel accidens potentiae vel Essentiae superadditum, infinitae Essentiae repugnans. Dico adhuc: Scientia Dei non est in illo ut accidens; quia re ipsa non est distincta ab essentia. Idcirco consistit formale scientiae Dei in actu purissimo & simplicissimo, sive essentia divina cognoscente omnia. Hinc fluit porisma: *Intellectus in Deo non est qualitas, aut potentia aut habitus intellectus*

gendi essentia divina accedens. Dixi, cognoscente omnia. Nam essentia quidem Divina est à parte rei de ratione formali scientiæ vel cognitionis Dei. Nos tamen propter imbecillitatem intellectus nostri, quia illi ratio formalis non videtur solum subsistere in conceptu illo absoluto Essentiæ, sed aliquid etiam ei addit ratione distinctum, in quo nos etiam formalitatem scientiæ ponimus, quod est *esse cognoscitivum*. Ratio enim nostra non poterit alio modo apprehendere intellectum divinum nisi duobus utatur conceptibus primò concipit Essentiam Dei, quia vero in illa nudè & præcisè intellecta non dum potest assequi rationem scientiæ in Deo, statim necessum habet ratio investigare illud quod repræsentare possit Essentiam in esse intellectus & hoc nihil aliud est quam *esse cognoscitivum*. Hoc vero ex nostro conceptu videtur, quasi sit Essentiæ divinæ superadditum, quod tamen à parte rei ita se non habet, sed plane cum Essentia divina identificatur.

THES. VIII.

Occurrit nunc circa hoc argumentum de scientia Dei explicanda quæstio, qualis scilicet sit illa ipsa? Dum vero in hac occupamur, ut faciliora nobis evadant, ostendemus *1. positive*, qualis revere dici debeat. Est autem (*a*) *universalissima*. Quia se extendit ad omnia objecta scibilia, sive præterita, sive præsentia, sive futura, sive sint facta; sive ficta, sive Entia, sive non Entia, possibile & impossibile etc. Non tamen ita dicitur a nobis scientia Dei universalissima, quasi solum habeat scientiam rerum communem; cum & cognoscat singulares res, in individuo & quidem comprehensive & quidditative: hoc etenim exigit perfectio divinæ cognitionis. Idcirco corrui opinio & assertio illorum qui statuunt Deum cognoscere res creatas communi & generali modo, in quantum solum entia sunt, quod qui asserunt, magnam certe in Deo imperfectionem concipiunt. Ad hoc vero quod jam asserimus solent objicere, singula

singularia esse numero infinita, & Angelorum animarumq; immortalitatem in æternum, sese extendere: hinc concludunt cogitationes & actus istorum in infinitum multiplicari, infinitum vero esse numero incognoscibile. Verum Resp. Concedendo infinitum numero esse incognoscibile per intellectum creatum: sed negamus hoc de intellectu divino. Quamvis numero infinitorum nullus est nostri respectu numerus; illi tamen non est impossibile hæc omnia comprehendere, cujus scientia est infinita. Nam ut Deus per eminentiam scientiæ suæ omnes res intelligit: ita & infinitum numero comprehendit & intelligit. Nos vero quia infinitum non possumus apprehendere, nisi partem unam intelligamus per alteram, ideo etiam infinitum numero est nobis incognoscibile. (β) Est scientia Dei *verissima, certa & infallibilis*; quia rem penetrat exactissimè: intuetur illam eo modo ac se habet, & hoc quidem comprehen-

five, quidditative & adæquate: quodvis
 objectum secundum omnia sua præ-
 dicata, ita exhaustiendo, ut nihil relin-
 quat in eo scilicet objecto sibi incog-
 nitum. Dico, *comprehensive*: quia
 tum dicitur aliquid comprehendere,
 quando *pervenitur* ad finem cognitio-
 nis ipsius, id est quando res cogno-
 scitur ita perfecte ut cognoscibilis est.
 Non itaque est in scientia Dei fal-
 sitas in cognoscendo, quæ oritur
 ex imperfectione intellectus rem fal-
 sò cognoscentis, imo etiam è rerum
 similitudine, quam una res habet cum
 alia: qua ratione ille errat qui auri-
 chalcum putat esse aurum. Venit in-
 super falsitas in cognoscendo ab opi-
 nione præconcepta; & hoc modo er-
 rat ille, qui idolum colit pro Deo ve-
 rò. Talis cognitio ut imbecillis, ita
 prorsus à Deo removenda, juxta di-
 ctum Fulgentii: *Dei scientia nihil potest*
in se habere falsi, quia falsitas inesse veri-
tati non potest. (γ) *Est perfectissima hæc sci-*
entia, sicut enim Essentia Dei est perfe-
ctissima

ctissima, ita & ejus scientia. Perfectissimo enim enti, debetur omnis perfectio in perfectissimo gradu & statu. Nullus hic potest esse defectus, nec ratione objecti quia intelligit omnia, nec ratione modi, quia illius cognoscendi modo, non datur excellentior aut nobilior. Et positis his, perfectissima ipsius scientia vocatur, tam *extensive* quam *intensive*, quos huc applicare possumus terminos ex analogia ad habitus & actus creatos, ut dicit Scheib. part. spec. Met. p. 128, Hinc etiam fit quod talis scientia appelletur sapientia; quæ est perfecta, nobilissima exactaq; rerum cognitio, vel ut Cicero definit: *Rerum divinarum & humanarum, causarumque, quibus illa contineatur cognitio.* & illa quidem perfectissima, quæ, quia in solum cadit Deum, solus Deus etiam sapiens dicitur. 1. Tim: 1: 17. Hinc etiam pium post se reliquit dictum Pythagoras dicens: solum Deum esse sapientem. THESIS IX.

Est (d) scientia hæcce Dei simplicissima

cissima, respuens omnem compositionem; quæ imperfectionem involvit. Ut enim possumus probare Deum esse simplicem: ita nec de scientia ipsius simplicissima dubitandum. Vocatur simplicissima ipsius scientia dicit Rudr. non solum quia simplicissimè & necessario nexu cum Deo cohæret, & à parte rei unum sunt, sed & inde, quia uno & simplicissimo intuitu omnia simul cognoscit. (ε) Est scientia Dei *immutabilis*. In rebus creatis, poterit scientia pati mutationes: interdum ratione scientiæ, ut habitus est, cum ea quæ antea ignorantur post sciuntur, aut contra; interdum ex parte scientiæ, ut est actus, cum transitus fit ab actu primo sciendi ad secundum & actu intelligim⁹ illa quæ antea nobis non erant nota; interdum ex parte modi sustinet scientia mutationes, cum clarius cognoscimus quæ antea intelligebantur confuse. Et tales mutationes sicut dicunt imperfectionem, in Deum cadere non possunt. Ipsius enim scientia omne decre-

decrementum, omnem variationem respuit, uno immutabili intuitu ex arce suæ æternitatis omnia secundum suum esse respiciendo. Quippe qualis est Essentia Dei, talis etiam ipsius scientia, quæ in ipso unum sunt. Sed hic poterit aliquis objicere dicendo: scientiam Dei esse liberam & admittere mutationem, & consequenter illam non esse immutabilem Dei Essentiam; Hoc vero supponunt de scientia Dei. Hinc concludunt scientiam Dei esse mutabilem quod est falsum. Resp. limitando Majorem: quod est liberum simpliciter & in se quomodo ipsi essentiæ Dei contradistinguitur, illud tali modo non est Essentia Dei nec per consequens immutabilis; hoc vero modo Essentiam Dei esse liberam quæ est propositio argumenti minor & admittere mutationes plane negamus. Scientia enim Dei non est libera in se & sua natura sed illa mutatio fit ratione terminationis & objecti Externi, Se ipsū autem dum quasi objectum scientiæ se nobis sistit, cognoscit necessario & immu-

tabiliter. Non itaque est concipienda à nobis ulla scientiæ libertas vel mutabilitas.. Nam e. g. etsi Deus sciat hunc vel illum, heri natum, hodie mortuum, quamvis cognoverit aliquem heri viventem, hodie vero eum non amplius novit viventem, sed ut denatum, mutatio tamen illa est ratione objecti, quod potest variari ac mutari, non vero Scientiæ Dei. Eadem est scientia, qua Deus ab æterno immutabiliter cognovit res omnes, Eâdem inquam, scientia videt Petrum heri natum & hodie mortuum. Egregiè satis hanc rem exprimit *Satisburiensis*: *Deus inquit, localia sine loco, nascentia sine initio, decedentia sine fine, fluctuantia sine alteratione, temporalia sine mutatione & mo- ra uniformiter comprehendit, ut nec præterita transeant, nec futura succedant.*

THESIS X.

Adhuc, dum in quæstione qualis sit scientia Dei versamur, dicturi erimus de ea 2 negative, sive qualis non sit. Non

Non autem | est 1. *Probabilis aut formi-*
dolosa. Quippe probabilis illa cogni-
 tio est sæpe conjuncta cum formi-
 dine assensus circa objectum, vel si non
 id, ponit tamen aliquam dubitationem
 & inevidentiam in cognoscente sic v.
 g. Probabilis est assertio illorum qui
 dicunt formas brutorum perire, &
 probabiliter de illis formis in utram-
 que partem discurrunt; nam etsi illas
 dicamus perire, vel non, neutrum ta-
 men nequimus certo affirmare pro-
 pter inevidentiam quam habemus cir-
 ca rem illam: sic probabile etiam est
 Matrem diligere filios, cum in certum
 sit apud nos præcipue quoad matres
 in individuo, quas ignoramus an dili-
 gant vel non. In Deo autem nulla est
 incertitudo, quia illi certo constat
 an formæ pereant vel non, & quænam
 Matres diligant filios vel odio habe-
 ant, ideoque in Deo hæ assertiones non
 sunt probabiles sed certissimæ 2. ut non
 est discursiva ita nec *compositiva*, qua-
 lis dicitur illa quæ progreditur ab uno
 cogni-

cognito ad minus notum, Et hoc quidem successivè, illativè, conclusivè, per partes, *sicut* nos ob imbecillitatem nostri intellectus, cogimur facere. Discursus alias solet dici continuus & discretus, ille est in syllogismo, ubi à notitia præmissarum deducimur in notitiam conclusionis, hic vero est, cum citra dependentiam unius ad aliam, unum post aliud cognoscimus: sic e.g. cognitis plantis, cognoscimus doctrinam de Metallis, uterq; autem discursus cum sit cum successione notitiarum adeoque implicat pluralitatem cognitionum, & imperfectionibus variis obnoxius, Deo plane repugnat. Ipsius enim cognitio est simplicissima quæ unica est & perfectissima. Ideo Scalig: exerc. 365. 8. dicit. *Deus non discurrit, non ratiocinatur non proponit, non colligit, non cum alio confert, non ab ullo accipit.* Hic alius forsan movet objectionem. Si Deus cognoscit ex causa effectum, quia causa & effectum Deum non latent, utique illius discursus est syllogisticus & consequen-

fequenter etiam demonstrativus. Resp.
 Concedendo quidem hoc quod Deus
 cognoscat causam & effectum, aut ne-
 gamus ipsum habere notitiam effecti
 ex causa & per causam, sed ita est
 comparatum cum ipsius scientia, ut in
 causa intueatur omnes ejus effectus,
 sine aliqua notitiarum dependentia.
 In illo itaq; non est discursus, qua di-
 scursus, vel in significatione illa rigo-
 rosa, quatenus est, cum notitiarum de-
 pendentia, & unum ex alio vel per a-
 liud cognoscimus. Adhuc ut res fiat
 clarior distingvimus inter *rem cognitam*
 & *modum cognoscendi*. Si loquimur de re
 cognita possumus quidem tribuere Deo
 hoc quod cognoscat per discursum, quia
 Deus novit modum nostræ cognitio-
 nis. Idcirco Deus cognoscit simpli-
 cia & complexa, id est propositiones
 vel syllogismos, quippe de his sunt
 nostræ intellectiones. Quia igitur Deus
 cognoscit omnem intellectionem no-
 stram, cognoscit etiam omnis scientiæ
 nostræ objectum, et sic etiam syllo-
 gismum

gismum & propositionem. discursum itaque ut Deus cognoscit, ita & ipse illo utitur cum nobis aliquid revelat, vel in verbo suo intendit nobis persuadere, Talium vero discursuum copiam habemus satis in scriptura sacra. Si vero spectamus modum cognoscendi, dicimus: Deum nec per discursum, nec per compositionem, multo minus formando sibi propositiones cognoscere. Hoc vero non dicimus sine ratione, quia intellectus noster non fertur simul distincta intellectione in plura objecta, necessū igitur habet partiri intellectionē ad diversitatem intelligibilium. Dum enim cognoscimus unum prædicatum non statim intuemur reliqua: sic v.g. intellectus noster alia cognitione animal alia risibilitatem apprehendit, illa prædicata post componit dicendo: Homo est risibilis &c: Hæc autem non procedunt de divina Essentia, quæ est perfectissima & simplicissima, quia is distinctissime omnia uno actu cognoscit.

THESIS XI.

Non cognoscit Deus per species sed per Essentiam immediate, species enim intelligibiles quando aliquid perficiunt, notant imperfectionem, quippe intellectus humanus recipiendo species intelligibiles patitur ab illis passione perfectiva, & ita intelligit per eas. Denique, necessum habet intellectus formare sibi species quando objectum non est præsens, nec potest in substantia potentiæ cognoscitivæ fisci, quod oportet hoc vero dum non possit semper fieri, format sibi species & per illas unit objectum quod est primum speciei intelligibilis officium: positis his faciunt species intelligibiles officium suum alterum, nimirum actuant determinant & deducunt intellectum ad cognoscendum hoc vel objectum illud qui alias ex se est indifferens neque magis potest hoc quàm illud cognoscere. Ast hoc modo Deus non cognoscit, quia intime est præsens omnibus rebus, nec opus habet, emendicare sibi species
ab il-

ab illis, sed cognoscit per Essentiam suam immediatè. Adeo, ut Essentia divina sit illi instar speiciei intelligibilis, & facit hoc divino intellectu quod species intelligibiles nobis præstant. Et tantum sufficiat circa quæstionem qualis sit scientia Dei, notasse.

THESIS XII.

De objecto itaque scientiæ Divinæ vel circa quod versetur nunc opportunum est dicere, Et sunt omnes res & omne scibile, increatum vel creatum, existens vel non existens bonum vel malum &c. quod doctrinæ ergo solent distinguere in Primarium, & secundarium. Primarium est ipse Deus & quod est in Deo intelligibile. Secundarium est omne id quod extra Deum est, & externum vocatur.

THESIS XIII.

Est itaque objectum scientiæ Dei
 1. ipsius *Essentia*. Manifestissimum enim est Deum seipsum cognoscere cum insignis sit imperfectio ignorare se ipsum, quæ de Deo non concipienda.

Patet

Patet verò hoc ulterius ab ipsa Entitate Dei. In Deo enim est Entitas, & omnis Entitas quæ talis, est cognoscibilis. Et si intellectus humanus, Deum aliquomodo cognoscit. utiq; multo magis intellectus divinus cognoscit suam ipsius Entitatem. Nec ulla potest assignari causa, cur intellectus divinus seipsum non possit cognoscere; quippe omnia quæ in illo sunt se sufficienter habent. 2. inter objecta scientiæ Dei referuntur omnia *Entia creata actualia*. Quidam dicunt fuisse quosdam gentiles, qui existimarunt vilescere intellectum Dei si ad quasvis res creatas, præsertim vilissimas se extenderet. Difficilis videtur hac de re sententia Hieronymi in Habacuc Cap. I. *Absurdum est dicit, ad hoc deducere Dei Majestatem, ut sciat per momenta singula, quot nascentur pulices, quot moriantur, quæ cornicum, pulicum, muscarum sit in terra multitudo, quot pisces in aqua patent &c.* Quæ sententia ne videatur impia in Deum, potest benigniori interpretatione conciliari, quia aliis in

C

locis

locis referunt ipsum etiam pie & caste sensisse de scientia Dei. Non itaq; simpliciter est intelligenda sententia Hieronymi, sed *comparative*, sicut dictum Pauli. *num quid de bobus cura est DEO* 1. Cor. 9. 9. i. e. quod non tanta providentia prospiciat rebus vilissimis, ac hominibus. Addimus ergo robur nostræ sententiæ, confirmamusq; omnes res creatas in mundo esse objectum scientiæ divinæ. Quod ulterius patet *ex voluntate*, Deus enim cognoscit voluntatem suam, ergo etiam cognoscit omnia quæ vult illa voluntate: probat hoc, quia voluntas adæquatè non cognoscitur, nisi notitiam habeas actus & objecti illius. Declarat hoc etiam *ipsius providentia*, quæ sicut se extendit ad res omnes, ita etiam ejus scientia nam providentia non est sine notitia vel cognitione. Accedit ad hoc quoq; dictum Hebr. 4. non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus. Arguit præterea hanc scientiam, *Dei perfectio*. Perfectio enim est in artifice

nosse

nolle rationem operis à se produ-
 di: imo necesse est præcognitionē præ-
 cedere operis productionem. Nihil
 quippe potest fieri ab agente rationali
 nisi sit præcognitum. Ergo etiam
 Deus qui est perfectissimus, habet co-
 gnitionem omnium operum à se pro-
 ductorum & producendorum. Egre-
 gie in hanc rem Scaliger. *Primam in-*
telligentiam facere ignaram earum re-
rum quarum author est, animi aut
impii aut absurdi.

THESIS XIII.

3. Inter objecta scientiæ divinæ eti-
 am numeranda *præterita, præsentia & fu-*
tura etiam contingenter talia, de præteri-
 tis ac præsentibus non est aliquod du-
 bium, de futuris contingentibus vero
 res est difficilior. Fatemur quidem no-
 stram scientiam de illis rebus contin-
 gentibus esse lubricam & incertam; sed
 aliter comparatum est, cum summi
 Numinis perfectissimâ cognitione. Ut e-
 nim est infinite perfectus, ita etiam in il-
 lo est infinita scientia, quæ se extendit

etiam ad futura contingentia. Ostendit hoc pariter purissima illius actualitas, si enim non haberet cognitionem rerum futurarum contingentium, esset in potentia passiva ad cognoscendum eas, Deus vero nullam habet in se potentiam passivam, quia est actus purissimus. Actu ergo eas cognoscit, non vero in sola causa sua & ejus dispositionibus. Nam si contingens cognoscatur in sola sua causa & ejus dispositionibus, pareret tantum conjecturalem & incertam notitiam. Nam causa rei contingentis dum videtur esse in proxima dispositione, potest adhuc variare effectum propter interveniens impedimentum vel alternationem voluntatis. Sic v.g. Si quis videt aliquem pergere ad Scholam, adventus tamen pueri ad Scholam non habetur ex certa scientia, sed solum per opinionem. Nam eo ipso ac vult pederi limini inferre, poterit aliud velle, indeq; reverti & alio tendere. Deus vero non solum

lum hoc modo novit, sed cognoscit etiam res contingentes in proprio suo esse quod habent in mundo. Nam ea est perfectio divinæ scientiæ ut à longe possit videre tanquam causa universalis entitatis, iisdem esse dando & concurrento, quid unusquisq; sit ad normam recti operaturus & acturus, an aliquis mutet voluntatem suam vel non. Ut breviter exprimamus mentem nostram circa hanc rem, dicimus cognitionem rerum futurarum & contingentium, sub conditione hac vel illa, non vocari conditionalem ratione cognitionis divinæ, quasi conditionaliter illud futurum vel non futurum cognoscat, sed prorsus ratione objecti. Hic etiam esset occasio quærendi. An præscientia Dei rebus præscitis auferat omnem contingentiam & imponat necessitatem? Quod nos hic negamus. Verum ne mittamus falcem in Theologicam messem illum discursum non facimus nostrum.

THESIS XV.

Referri potest 4.to etiam inter obiectum scientiæ divinæ omne *malum tam pœnæ quam culpæ*. Novit omnino mala pœnæ, iis quippe delinquentes castigat. Et si mala pœnæ ignoraret, nec sciret modum quo puniendi essent homines, quod de Deo cogitare impium. Novit etiam mala culpæ, tam quoad materiale, quam formale, verum novit notitia simplici, non approbationis. Cognoscuntur à Deo 5.to non Entia, sive sint in potentia sive à ratione humana excogitata. Omitto nunc varias acceptiones non Entis, & dico breviter Deum cognoscere Entia rationis ratiocinantis, non vero occupatur in illorum formatione, quia formare Entia rationis, arguit imperfectionem intelligendi. Ens enim rationis formatur tum, cum id statuitur esse Ens quod tamen non est, aut aliter ac est apprehenditur, de quibus prolixius Scheiblerus part. Special. Met. p. 120. Novit Deus Entia rationis, quæ à nobis con-

bis concipiuntur. Sic e. g. si aliquis cognosceret purgatorium, diceretq; illud esse Ens, tum novit statim Deus meos conceptus de purgatorio vel chymœra; si vero hoc, utiq; etiam novit ipsum prout est in conceptu, purgatorium, quod si non novisset quomodo sciret me aliquid de illo concipere? Cognitio enim est objecti repræsentatio, ut itaq; Deus novit cognitionem meam, ita nec potest cognitionis objectum ipsum latere. Non itaq; sunt illi audiendi, qui dicunt Ens rationis à Deo non cognosci, quia quomodo-cunq; dicatur cognoscere Ens rationis, sequitur eum fingere illa, & hoc faciendo Deum etiam cognoscere rem aliter, ac est, quare hoc etiam fictum vocandum, licet non primario, tamen secundario, quatenus scilicet est excogitatum ab intellectu hominis. Tali autem illatio non stat firmo talo, ne^s procedit, quia aliud est cognoscere Ens rationis per modum Entis, attribuendo illi veram ac realem Entitatem:

tem: Et aliud est cognoscere Ens per modum Entis rationis prout ab intellectu creato est fictum. aliud inquam est facere non Ens, & aliud cognoscere fictum & factum. Negandum itaq; est Deum res aliter cognoscere ac sunt. Nam ut se habent objecta, ita & illa cognoscit, positiva secundum Esse positivum, Negativa secundum negationem, realia secundum esse reale, Entia ficta & rationis secundum esse fictum. Et quamvis Deus cognoscit modo divino & perfectissimo non tamen res cognoscuntur aliter ac sunt: Nam à diversitate modi cognoscendi, ad diversitatem objecti vel rei, non valet argumentatio. Deniq; 6. objectum scientiæ divinæ sunt, partim possibili- a, quod patet exinde, quia cognoscit suam potentiam, illa vero se extendit ad omne possibile, ideoq; cognoscendo eam, cognoscit omniaabilia, tanquam potentiæ objecta. Probatur etiam hoc ab absurdo, si enim omnes res possibiles à Deo non cognoscerentur, scientia

scientia ejus perfectissima non esset, quod est absurdum de Deo affirmare. Partim etiam habet notitiam impossibilium, sicut enim Deus simplici intuitu cognoscit Entia realia & positiva, eo ipso etiam novit unum non esse aliud nec illud unquam fieri posse. Et dum cognoscit possibilia, cogitur se sistere negative in aliquo non possibili, alias omnia possibilia non nosceret vel si hoc, non tamen accuratè. Sic e. g. dum novit hominem esse possibilem, Eo ipso etiam cognoscit in ipso aliquid impossibile, quod est esse irrationalem. Eo ipso ac Deus cognoscit se solum infinitum, novit impossibilia esse plura infinita.

THESIS XVI.

Postquam de objecto aliqua signavimus, est è re ut explanemus quoduplex sit scientia divina. Quod antequam facimus, notandum est divisionem hanc esse nominalem tantum, & nullam ex parte rei, non inquam in se est divisibilis, quia scientia divina est

unica & simplicissima. Ratio tamen
 nostra, unicam hanc scientiam inadæ-
 quatis conceptibus formatis; pro di-
 versitate objectorum ad quæ extendi-
 tur, necessum habet aliter & aliter di-
 spescere ac dividere; Nec judicabi-
 mus de scientia Dei secundum cogni-
 tionem nostram. Idcirco hic non lo-
 cum habet distinctio. 1. in Confusam
 & distinctam. 2. in Adæquatam & in-
 adæquatam, quia omnis scientia Dei
 est adæquata & distinctissima. 3. in per-
 fectam & imperfectam, quarum di-
 stinct. semper alterum membrum si
 non utrumq; Deo repugnat. 4. Exula-
 re hic etiam debet scientia à priori &
 posteriori. Illa dicitur scientia *propter*
quid, & est per causam, hæc vero sci-
 entia *quia*, appellatur, & est per effe-
 ctum. Novit quidem DEUS scientiam
 propter quid, & quia, illo modo co-
 gnoscendi tamen non utitur, quia in-
 sinuat discursum, qui Deo repugnat,
 sed effectum potius in causa cognoscit
 ut dictum superius. Si tamen beni-
 gna vo-

gnā volumus uti interpretatione, potest tolerari, si scientia Dei vocetur propter quid, non vero *positive sed negative*, prout prorsus removemus isto modo loquendi à Deo scientiam à posteriori. Et quatenus Deus simplicissima cognitione cognoscit, quis nam effectus his vel illis causis conveniant. Adhuc dum de scientia nostra est sermo habet interdum nomen Judicii, prævisionis, recordationis, fidei, opinionis & consultationis, quæ omnia imperfectionē involvunt. Si tamen Termini ab omni imperfectione liberentur & purificentur possunt etiam scientiæ Dei tribui, quod sit *ἀνθρωπίνος θεός*, sed intelligendum *θεωγενής*, ut loqui amant tam Theologi quam Philosophi.

THESIS XVII.

Dividitur itaq; scientia Dei 1, in simplicem & Approbationis, illa notat scientiam simpliciter & præcisè sine voluntatis actu, quâ simpliciter apprehendit & intuetur objectum, quare notitia nuda, pura & simplex vocatur. Et

catur. Et hæc notitia etiã cognoscit mala & omnia peccata quod testatur Psal. 23. Ubi dicitur Deus nosse cogitationes nostras vanas; Hæc vero notat cognitionem cum addito actu voluntatis & quidem approbativo. 2. dispescitur in scientiam visionis & simplicis intelligentiæ. Apparet quidem hæc distinctio aliquantũ obscura, sed si prænotam⁹ discrimen inter visum & intellectum nostrum, redditur ea facilior. Visus itaq; cognoscit ea solum quæ certa præsentia & actualia sunt. Intellectus vero longius progreditur, non cognoscendo solum ea quæ præsentia sunt & præsensibus versantur, sed se extendit etiam ad ea quæ futura sunt & planè quoq; impossibilia. Scientia visionis Dei dicitur ita per Analogiam ad visum nostrum & occupatur circa ea quæ vel sunt, aut fuerunt ipsi præsentia aut etiam futura sunt. Hæc omnia sunt intellectui divino cognita. Non tamen scientia visionis eo sensu dicitur de Deo quasi aliqua cognoscat per sensum visus,

sus, visio enim ut sic dicta est actus
 materialis, quia est dependens à ma-
 teria sive organo corporeo, quod est ipse
 oculus, idcirco & competit tantum
 rebus materialibus. Deus autem est
 Spiritus & materiæ expers. Scientia
 vero simplicis intelligentiæ est illa quæ
 versatur circa ea quæ nullo tempore
 habebunt esse actuale, qualia sunt im-
 possibilia & fieri repugnantia. In hu-
 jus quidem distinctionis explicatione
 quidam variant, de qua nunc propter
 temporis angustias non erimus sollici-
 ti. Et interdum etiam media scientia
 huic interponitur. Illa media à non-
 nullis ad scientiam visionis, & à quibus-
 dam ad simplicis intelligentiæ trahitur,
 de qua nos nunc litem movere no-
 lumus, hoc tamen dicimus ad ductum
 celeberrimorum Philosophorum, quod
 antiqui Scholastici dum voluerunt sci-
 entiam mediam scientiæ visionis vel
 simplicis intelligentiæ includere, nulla
 mentione facta scientiæ mediæ, tum
 has voces sumpserunt in lata significa-
 tione

tione & sic etiam scientiam mediam
 implicite sub iis comprehenderunt.
 Scientia enim visionis si latè sumatur
 pro objecto poterit habere existentiam
 indifferenter: i. e. si respiciat futura
 quæcunq; absolute & actu quandoque
 futura vel sub conditione futura: & sic
 mediam poterit complecti. Quam sen-
 tentiam fuisse vet. Theolog. docet Sva-
 retz. si vero scientia simplicis intelli-
 gentiæ sumitur pro ea qua tendit ad
 omne possibile, i. e. quæ nunquam fu-
 tura sunt: eo etiam poterit scientia me-
 dia referri. Sed poterit tamen distin-
 ctio salva manere & strictius accipi,
 mediæq; scientiæ contradistingui, præ-
 fertim propter objectum ut infra ulte-
 rius. Quidam etiam plane negant sci-
 entiam mediam. Quandoque à qui-
 busdam scientia illa Dei dividitur in
 merè naturalem liberam & mediam;
 Naturalis est quâ Deus ab æterno ante
 omne liberum decretum voluntatis co-
 gnovit res omnes, & vocatur Antece-
 dens. Libera est qua post decretum
 suæ

suæ voluntatis absolute & determinatè cognovit res futuras. Media vero scientia est illa qua Deus ab æterno cognovit non absolute sed ex hypothesi quid homines aut angeli facturi essent, si in tali vel tali statu cum his vel illis ponerentur circumstantiis. Ut E. g. si Judas pœnitentiam egisset & credidisset, salvatus fuisset. Inter alios hunc discursum egregie tangit Præclariss. Profess. Mag. Andreas Wanochius in suis Disquisitionibus pract.

THESIS XVIII.

Non immerito itaq, quærimus. An talis media scientia Dei detur? h. e. utrum Deus quarundam rerum scientiam habeat quæ futuræ essent sub conditione, sicut ante decretum suæ voluntatis tales novit eventus futuros, si tales vel tales causæ cum talibus conditionibus ponerentur. Hanc quæstionem nos cum Orthodoxis Theologis ac Philosophis affirmamus: quamvis quidam in malam partem hanc trahant assertionem. Concedunt quidem aliqui

aliqui in Deo dari scientiam mediam, sed existimant requiri præcedaneum decretum Dei, h. e. putant futura conditionata ad futuritionem & non futuritionem indifferentia, non aliter quam per decretum divinum tanquam causam omnis futuritionis in statum rei futuræ transire. per decretum voluntatis intelligunt absolutum prædeterminativum quod actionem causæ secundæ præcedat eamq; determinet. Nos autem tale decretum quod determinare dicitur causam secundam, quodq; dicitur causa omnis futuritionis, plane exulare facimus, quia illud adversatur scripturæ, sanæ rationi, liberæ nostræ voluntati & Sanctitati summi Numinis. Et dicimus Deum scientia media cognoscere futura conditionata, sine ullò præcedaneo decreto voluntatem humanam determinante. Cognoscere inquam immediatè in semet ipsis non mediatè per decretum divinum. Admittimus tamen generale decretum concursus vel cooperationis
dire-

directionis ordinationis & permissio-
 nis: quod conditio futuri effectus in se
 comprehendit. Ut si effectus esset pro-
 ducendus, causaq; secunda posita hac
 vel illa conditione, se ad agendum com-
 posuisset, etiam Deus suum decrevis-
 set concursum: & sic habent quidem o-
 mnes actiones hominis, respectum ad
 decretum divinum, sed non eundem.
 Optima de his est sententia illorum qui
 dicunt: Si res illæ cum conditione fu-
 turæ quoad actum Entitativum tan-
 dem extitissent, non equidem essent
 alias nisi dependentèr à decreto Divi-
 no, sed quia actus illi non futuri sunt,
 sed intra rationem futuribilitatis se con-
 tinent etiam antecedaneus ille respec-
 tus ad decretum voluntatis cessat.
 Ne tamen aliquis dicat nos statuere
 futurum aliquod sine decreto Dei, dist.
 Inter futuribile & futurum illud est an-
 te, hoc post decretum, dicitq; respectum
 ad causam non tamen ut causam vel
 principium determinans.

D

THE-

THESIS XIX.

Probamus itaq; hanc scientiam dari, quia si Deus novit omnia utiq; etiam futura conditionata, si non hoc, utique non esset immensæ & infinitæ scientiæ, quod absurdum de illo affirmare. Deniq; ut novit purè possibilia & impossibilia nullo modo futura, utique etiam conditionatè futura, quæ si forent requiritur ad illa actio Dei cooperativa & dispositiva quæ Deum non fugiunt. Manifestum præterea evadit ex universali Dei providentia illam dari scientiam quia omne id quod cadit sub divinam providentiam cadet etiam sub ejus scientiam: divinæ vero providentiæ subiacent omnia futura sive absoluta sive conditionata, Ergo. Ipsa natura quod dictitat nobis hanc scientiam dari. Nam dum sermo est inter homines de conditionibus futuris. E.g. Si quæris an hic vel ille erit diu victurus: tum omnis respondet: Hoc novit Deus. Di versa quoq; illa objecta quæ dantur & fuerunt in rerum natura, requirunt omnimodam

minô ut statuamus hanc scientiam.
 Nam naturalis vel simplicis intelligen-
 tiæ objectum sunt res possibiles sub ra-
 tione puræ possibilitatis. Scientiæ li-
 beræ seu visionis objectum sunt abso-
 lutæ res quæ sunt vel fuerunt & certo
 erunt. Mediæ autem Scientiæ obje-
 ctum sunt res purè possibiles, nec abso-
 lutè futuræ verum cum conditione.
 Ut dicitur ratio scientiam mediam ita
 & Script. Sacra. Sufficiat jam nobis
 produxisse exemplum Christi, qui pla-
 ne sub conditione Tyrriorum conver-
 sionem asseruit. Sic enim se habent ver-
 ba Matth: 11. 21. Væ tibi Corazim, væ
 tibi Bethsaida, quoniam si in urbe Ty-
 ro & Sidonis factæ fuissent virtutes quæ
 factæ sunt in vobis, olim in sacco & ci-
 nere pœnitentiam egissent. Confir-
 mant etiam hanc dicta Matth: 24: 22,
 Nisi abbreviati fuissent dies illi, non sal-
 varetur omnis caro. Luc: 16: 31. Si
 Mosen & Prophetas non audiunt, neq;
 si quis ex mortuis resurrexerit, cre-
 dent.

dent. Joh. 6: 15, Hæc & plurima alia reddunt nos certiores de scientia illa media.

THES. XX.

Quidam adversantur huic sententiæ dicendo hujus scientiæ partim deesse objectum, partim fundamentum, partim etiam Script: de iis contingentibus sæpe cum dubitatione loqui & sic sine certitudine. Resp. 1. Objectum scientiæ mediæ sunt futura conditionata. 2. Fundamentum hujus est tam ratio quam Scriptura ut demonstratum. 3. Qualis tamen sit dicenda scientia Dei, tum illa est perfectissima: falsum idcirco est dicere Deum sine certitudine de his loqui. Etsi verba dubitandi usurpantur in Sacris literis de scientia Dei, non tamen sunt incertitudinis notæ respectu Dei, sed nostri ad indicandam humani arbitrii imbecillitatem. Essent & aliæ objectiones contra hanc scientiam Dei indigitandæ verum ut discursus est vexatissimus. ita etiam hæc pagellæ in illo deducendo non

do non sufficiunt : cum & doctissimos
 ac celeberrimos defatigaverit. Vide-
 tur præterea spectare ad Theologiam,
 idcirco his, ex occasione quasi à nobis
 prolatis, sumus contenti. Ultimo ad-
 huc dividitur scientia Dei, in practicam
 & Speculativam. Hæc est quæ res
 nudè cognoscit, & in illa acquiescit,
 illa tendit ad operationem & conjun-
 ctam habet voluntatem. Et tantum
 de nobili hoc argumento dixisse suffi-
 ciat, quæ quidem ulteriorem merere-
 tur considerationem, sed vetat hoc
 temporis brevitæ materiæ gravitas,
 suppellectiliumq; inopia. Ego autem
 pro viribus in hoc exercitio elaboran-
 do ex gratia ineffabili mihi concessis,
 laudes dicam Deo sempiternas.

Tantum.,

Ad

Ad
VIRUM JUVENEM,
Humanissima Eruditione, & eruditissima hu-
manitate splendidum,
DN. GABRIELEM THAVONIUM,
Philosophiæ Candidatum dignissi-
mum, Amicum atque affinem su-
um suavissimum, pro gradu Magi-
gisterii egregiè de scientia D&I
differentem
GRATULATIO.

En gravis est testis tua disserta-
tio docta,
Cultor quod fueris *Palladis*, atq;
comes
Strenuus *Aonidum*; tibi gratulor
hincce THAVONI;
De socio claro gratulor ipse mi-
hi,

Variis negotiis distracti
ISAACI LUND

VIRO JUVENI

Pereximio atq; doctissimo

DN. GABRIELI THAUVONIO,
Sanioris Philosophiæ Candidato di-
gnissimo De scientia DEI pro gradu
magisterii solide & feliciter disputanti
Officii & gratitudinis hoc offert

ΤΕΧΜΗΕΙΟΝ

Homini diviniore animo prædito quem æ-
ternus naturæ genius tanquam Orbis in-
gens miraculum, mundi insigne, epitomen, &
universi veluti admirabile compendium ad
Sanctissimam suam imaginem condidit nequa-
quam satis est, ætherei Oceani limpidam &
Splendescentem auram, fulgentem istum rerum
Splendorem, palatium Astrorum voluptuosis-
simum, motuumq; Sublunarium imperscruta-
bile regimen, cum ineffabili sua majestate,
cunctorumq; corporum immenso apparatu ut-
pote, actiuoso operum industriarum moderato-
re, Laudanda humorum Dominâ, formosis-
sime

sumo Dierum Solatio, & alijs spatii sideris
amplissimis globis vastissimi istius corporis
tanquam elegantissimo ornatu scrutari, nec
generosa pectora in eo acquiescunt, dum mete-
ororum innumeras classes orbis terrarum pul-
cherrima ornamenta tam externam globi ter-
raque jucundissimam faciem, quam amica
fluminum fontiumq; cum Oceano clandestina
commercia, in terrarum antris rerum occulta
molimina, geneses metallorum, semina lapi-
dum, acutiori judicio examinant. Nec Ve-
getabilis naturæ germina, insectorum & ani-
malium diversitatem pulcherrimam eis con-
templari sufficit, nec in admirabilis suæ ipsius
formæ & structuræ consideratione subsistunt;
Sed solent insuper illustria ingenia in quibus
complicata jacent cuncta rerum arcana ad ulte-
riorem adhuc, veluti alii angelorum contuberna-
les rei alicujus pervestigationem ascendere, dum
non solum præstantiores istas rerum creatu-
rum formas, harmonicos concentus & natu-
rarum prælia acriori judicio pervolvunt, sed
& rerum omnium harum & singularum
productorem Sapientissimum, Creatorem be-
nignis-

nignissimum auctoremq, Sanctissimum debi-
tâ veneratione cognoscere student, unde ad a-
gnosendum amandum colendumq, Sacratif-
simum mentis sempiternæ Numen pio animo
consurgere discunt; Horum namq, generosa
indole est Solertissimus noster Candidatus cu-
jus quemadmodum fuit, magnos eruditio-
nis sue producere labores, sic quoq, de nobi-
lissima materia nescio quâ nobilior De Sci-
entia prout in Deo est Consummatam do-
ctamq, conscripsit Disputationem quam jam
jam publico modestorum examini modeste
submitit, ad consequendum in Philosophia
brabeuterium; quod merito ejus & literarum
Splendor & morum summa integritas
cum Doctorum benigniori applausu meruere
Hoc enim Clariss. Dn. Candidate Excel-
lens tua voluit indoles, hoc honestissimæ fa-
milie postulavit dignitas, hoc singula ami-
corum expectarunt Vota, hoc deniq, & mea
officiosa desideravit expectatio. Vale!

DANIEL HAGERT

Nyl.

E

Carmi-

Carmine condigno, *Thauvoni*,
 themata docta
 Hæc *tua* concelebrare jubet
 me pectoris ardor;
 Sed mens est tenuis, sterilisque &
 curta *supellex*,
 Quæ vetat in celeres calamum
 decurrere rivos.
 Paucula nō temnas igitur mea car-
 mina, namq;
 Est Amor insignis cordis diffusus
 in orbe,
 Qui tua dona animi totis amplecti-
 tur ulnis,
 Et tacitè secum gaudens erum-
 pit in ista:
 Vive valeq; diu, sint tempora, fata
 secunda,
 Sisq; Deo charus, *Patriæ* sis stella
 coruscans!

PETRUS P. DONWSE
 Junior.

Ad VIRUM JUVENEM

*Non minus svaavitate morum, quam varia ac
solida Eruditione conspicuum,*

GABRIELEM THAVONIUM,

Philosophiæ Candidatum meritissimum
nunc pro gradu laudabili acumine
de SCIENTIA DEI Disse-
rentem.

H*eu quota pars hominum, quota pars
telluris alumnus,*

*Per juga virtutis carpere tentat iter!
Cernere vix liceat credo virtutis aman-
tem,*

*Myriades inter quot quot hic orbis alit;
Nam tot perversos, pravos scelerumq;
Magistros*

*Turpia sectantes, hæc mala secula ferunt;
Ut vix tot decorent fulgentia sidera
cælum, (solum.*

*Quot nunc obfuscant crimina fœda
Est igitur felix, est terq; quaterq; beatus,
Qui non a vero tramite flectit iter;*

Se-

*Sedulo sed spernens mudi cōsortia prava,
Virtuti genium destinat ipse suum.
Huic devovisti totum te clare Thavoni,
Aonidum celebri perbene note choro;
Fida comes fuit assiduo tibi candida
virtus,*

*A teneris annis ungviculisq; tuis
Crimina fugisti, scelerum contagia nun-
quam*

*Infames in maculas affricare tibi;
Otia carpentem nō vidit mollia Phæbus,
Invenit temet Cynthis quando pigrū?
Nunc igitur sertum tibinectere Judas
Apollo,*

*Pallas mox crines cinget honore tuos.
Interca vigeas, tibi fata secunda pro-
pinent!*

E coelis mittat quæ tibi dextra Dei.

Non tam moris, quam debiti officii
declarandi ergo hæc pauca tenui
crena fudit

SEVERINUS RIISBERGH,

